

MARIBORSKA KRONIKA

OD 1. VI. DO 1. X. 1934

PIŠE FRANJO BAŠ

Kakor ostala naša avtonomna mesta, tako je tudi Maribor v poletju 1934 z uveljavljenjem zakona o mestnih občinah dne 23. septembra stopil v novo dobo razvoja, ki se kaže tudi zunanje: dosedanji meščani postanejo mestni člani, dosedanji župan predsednik mestne občine itd. Z novim zakonom o mestnih občinah je postala za bodoči Maribor aktualna inkorporacija okoliških občin, ki so pa inkorporacijo odklanjale zaradi javnih dajatev v povečanem mestu in pa ker smatrajo, da so po komasaciji podeželskih občin sposobne za življenje tudi same.

Položaj Maribora kot jugoslovanske uvozne in izvozne točke nam kaže statistika mariborske carinarnice za 1933; življenjske prilike pa statistika uporabe glavnih živil v istem letu. Preko Maribora smo uvozili 45,007.891 kg blaga v vrednosti 185,075.921 dinarjev, izvozili pa 46,895.033 kg v vrednosti 96,670.402. Uvažali smo železo, stroje, predivo, svilo, bombaž, odpadke tkanin, pločevino, premog in papir, izvažali pa sadje, žive prašiče, zaklano perutnino, jajca, koruzo, hmelj, strojene kože in ekstrakte za strojenje kož. Glavne uvozne zemlje so bile Avstrija, ČSR, Nemčija in zadnja Finska; glavne izvozne pa Avstrija, ČSR, Nemčija, Švica, Italija in na zadnjem mestu Poljska. V prehrani so izdali Mariborčani 1933 za glavna hranila (meso, kruh, krompir, zelje in sadje) skoro 52,000.000 dinarjev; posamezni Mariborčan porabi povprečno na dan 29 dkg mesa, 32 dkg kruha, 25 dkg krompirja, 12 dkg sadja in 21 dkg zelja.

Kakor vsako poletje, je tudi letos organiziral Maribor vrsto prireditev, ki so ga podale kot središče javnega življenja: zborovanje drevosničarjev Dravske banovine (2. junija), kongres katehetov (5.—7. junija) z vzporedno katehetsko razstavo, XII. kongres jugoslovanskih strojevodij (5. julija), kongres sadnih trgovcev, izvoznikov in sadnih producentov ter kmetijskih strokovnjakov (14.—16. julija), lesnih trgovcev in industrijcev Dravske banovine (12. avgusta), emigrantov, ki se je združil s petnajstletnico pevskega društva »Jadran« (1.—2. sept.), evharestični kongres za lavantinsko škofijo, ki je zbral 25.000 ljudi in bil največja manifestacija letošnjega poletja, ter kmetijska razstava Dravske banovine Maribor v jeseni (29. sept.—2. okt.).

Izrazito tujskoprometnega značaja je bil poset Ljubljane Mariboru (24. junija) in tretji Mariborski teden (4.—15. avg.). Mariborski teden je poleg pratra in zaključne prireditve na Mariborskem otoku vseboval tujskoprometno, obrtno, gozdovniško, skavtsko, ženskih ročnih del, siamsko, vrtnarsko, gostilničarsko in hotelirsko, slikarsko, šolskih ročnih del, akvarijsko in jadralnoletalsko razstavo; osrednji značaj vseh razstav je imela vajeniška in pomočniška razstava, organizirana po Slov. obrtnem društvu. Ob-

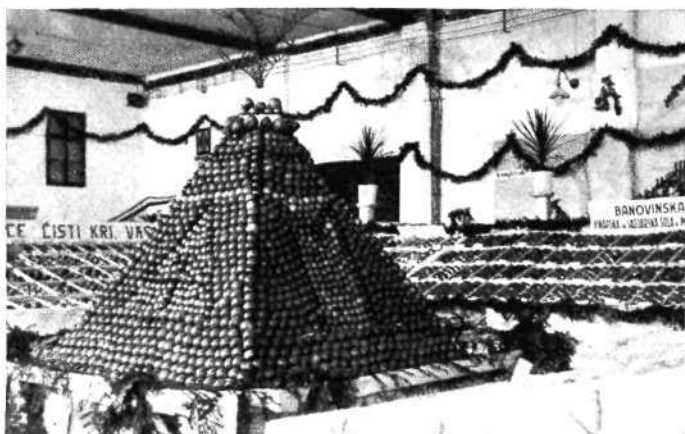

III. Mariborski teden; del siamske razstave

Foto Vlasič

enem z Mariborskim tednom so se vršile veslaške, motociklistične, plavalne, skakalne, lahkoatletске in nogometne tekme, teniški in sabljaški ter mednarodni šahovski turnir, kjer sta si delila prvo in drugo mesto V. Pirc ter L. Steiner. Narodno gledališče je igralo v mestnem parku Goljino Kulturno prireditve v Črni mlaki; v IV. deški šoli pa je bila 3.—12. avg. protikomunistična razstava Pro deo. Tujskoprometno iniciativo sta vodila Tujskoprometna zveza in Putnik, ki je sistematsko organiziral izlete, za katere so mestna podjetja nabavila novi avtokar (Rdeči Franček) in vodil ekspoziture na meji v Št. Ilju in v Gornji Radgoni ter v kopališču Rogaški Slatini. Tujskemu prometu služi nadaljevanje del na pohorski cesti (na km 4—6 od Reke ter dovozi k Pohorskemu domu in Mariborski koči), povečana elektrarna na Pohorskem domu in elektrifikacija Mariborske kočice.

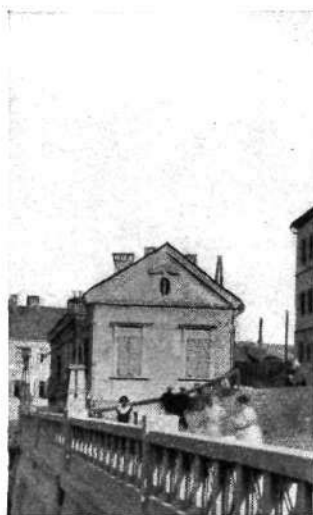
V zunanosti Maribora je bila regulirana Pobreška cesta vzhodno od Dravskega mosta, kjer je bila preko Turkove hiše otvorena nova zveza od Tržaške ceste na Trg Kralja Petra; razširjena Betnavska cesta med Dalmatinsko in Metelkovo ulico, kanalizirana pa Smetanova ulica med Strossmajerjevo in Vrtno. Nadaljevala se je regulacija Aleksandrove ceste, kjer so padli divji kostanji med Trgom Svobode in Prešernovo ulico ter bili razširjeni asfaltni trotoarji od Prešernove do Tomšičeve ulice. Med novimi stavbami je dobila carinska pošta do skrajnosti avtomatizirano plinsko — prvo v Mariboru — centralno kurjavo. Modernizacija kurjave in prenovitev zunanosti je izvršilo Mestno kopališče. Temeljni kamen za pravoslavno cerkev je bil postavljen na Jugoslovanskem trgu in 12. avgusta blagoslovljen po zagrebškem metropolitu Dositeju. 19. avgusta je bil blagoslovil I. Umek novi most na Mariborski otok. Istočasno je bil za zagotovitev vode, katere je porabil Maribor v mesecu juliju na osebo 165 litrov, dograjen v Betnavi 25 m globok vodovodni vodnjak. Čez dravski most so bile popravljene vodovodne in plinovodne cevi. V okolici se je osuševal betnavski ribnik z odvajanjem vode v okoliško prodnato zemljo; s tem bo zopet prišel ribnik do svojega prvotnega položaja gramozne jame, kar je bil, dokler niso pred 35 leti ponočni zlikovci napeljali vanj vodo iz jarka ob knezoškofij-

Del kmetijske razstave v Mariboru Foto M. Japelj

skem parku. Udeležitvi pa se je približala akcija za osebni kolodvor na Teznem. Potem ko so morale nove občine podati svoje mišljenje glede zaželene graditve kolodvora, je akcijski odbor dosegel 8. septembra dovoljenje za novi kolodvor, ki bo tretji, južni mariborski kolodvor. Med akcijami za nove mariborske pridobitve navajamo akciji: težnjo po mariborski ekspozituri zbornice TOI, za mariborsko radio-relais postajo in za vrtnarsko šolo iz bivše vrtnarske industrije Gj. Džamonje. K starejšim akcijam za poklicno posvetovalnico in za vaješki dom pa so se pridružila vprašanja šol, kjer se je perečemu magdalenskemu šolskemu vprašanju priključilo vprašanje nove deške meščanske šole in ženske srednje šole, ki so postale aktualne zaradi prenapoljenosti obstoječe deške meščanske šole in realne gimnazije.

V kulturnem življenju odgovarja razvoju jugoslovansko-bolgarskih stikov sestanek za ustanovitev jugoslovansko-bolgarske lige (26. junija) in prvo bolgarsko predavanje I. Pamparova (4. junija); zanimanju za Lužiške Srbe odgovarja lužiskosrbska akademija (5. junija). Osrednje mariborsko vprašanje

Turkova hiša na današnji Pobrežki cesti od severozapada

Turkova hiša na današnji Pobrežki cesti

Foto V. Vičič

letošnjega poletja pa je tvorila Glasbena matica. Po odloku ministrstva prosvete je postala društvena šola subvencionirana muzička šola Glasbene matice in njen dejanski vodja ravnatelj, ne pa Glasbena matica. Glasbena matica tega dejstva, s katerim bi izgubila svojo glasbeno šolo, ni mogla priznati, zaradi česar je prišlo do krize in do demisije glavnih društvenih funkcionarjev. Na njih mesto so stopili I. Poljanec kot predsednik, J. Malenšek kot predsednik pevskega zbora in Marij Kozina kot dirigent. V pevskem življenju je Glasbena matica uvedla novost: pevske koncerte v mestnem parku, kjer je tudi prvič nastopila (5. julija) novo ustanovljena mestna godba. Oživel je umetniški klub »Brazda« in začel s pripravami za umetniške razstave. Razstavo cerkvenih paramentov so priredile za časa evharističnega kongresa šolske sestre. Zveza kulturnih društev je organizirala kulturni tečaj (tabor pri Sv. Križu) ter ustanovila nove knjižnice v Radencih, Tišini in v Gederovcih. Sokol je pridobil dosedanje igrišče I. SSK Maribora v Ljudskem vrtu; največja njegova prireditve je bil izlet mariborske sokolske župe 9. in 10. junija v Ptuj. Od novoustanovljenih organizacij omenjamo kulturnopolitično »Boj« (14. junija). Od znanstvenih organizacij je Muzejsko društvo arheološko proučevalo Pohorje. Zgodovinsko društvo pa je v ČZN izdalo A. Dollarjevo biografijo Karla Glaserja.

Glavni poletni dohodki mariborskih organizacij so tombole; in kot poletno značilnost Maribora moramo poudariti tozadevne društvene prireditve na Trgu Svobode. Sportno je najvažnejši mariborski poletni dogodek odstop dosedanjega sportnega prostora I. SSK Maribora Sokolu. I. SSK Maribor ga more uporabljati dvakrat tedensko do konca 1935 ter dobi predpravico za izrabo gramozne jame na Teznem. Mestna občina pa odpiše klubu njegov dolg ter prevzame klubov dolg pri Mestni hranilnici. Med poletnimi sportnimi prireditvami so kvantitativno prevladovale nogometne tekme. Med ostalimi sportniki so se uveljavili mariborski strelci na državnih tekmah v Beogradu s prvakom v malokaliberskem streljanju I. Cestnikom; na strelskih tekmah SLD v Radvanju pa je prejel pokal mesta Maribora I. Kovačec. Za olimpijski dan 10. junija so priredili kolesarji vseh mariborskih klubov dirko z zaprekami; 17. junija je organiziral Mariborski kolesarski podsavez 100 km tekmo na progi Maribor—Dravograd—Maribor. Višek sportnih prireditev za časa Mariborskega tedna je pomenil teniški turnir Maribor—Gradec—Zagreb. Ob 10 letnici mariborskega skavtstva so organizirali julija meseca mariborski skavti v Bistrici skavtski tabor. 30. junija je končal šahovski turnir za prvenstvo Maribora, v katerem sta zasedla 1. in 2. mesto E. Kramer in J. Kukovec. 22. junija so se vršile kasačke galopne dirke na Teznem, 8. in 9. septembra pa derby meeting istotam.

Socialno in gospodarsko označujejo Maribor brezposelni v juliju: 756 moških in 248 žensk, dokončanje glavnih del na Delavskem azilu, ferialne kolonije pri Šmartnem na Pohorju, na Jadranu pa v Kaštel-Lukšiču za dečke, v Bakarcu pa za deklice; or-

Evharistični kongres v Mariboru med pontifikalno mašo pred magistratom
Foto I. Lavrenčič

Knezoškoč I. Tomažič blagoslavlja krsto z generalom R. Maistrom pod balkonom magistrata
Foto I. Lavrenčič

organizacija združnega dneva 5. julija po Nabavljalni zadrugi državnih uslužbencev ali borba železničarjev za pridržanje režijskih vozniških kart v dosedanjem obsegu. Mariborski gasilci so pričeli akcijo za nov reševalni avto, poslovalnica zborničnega obrtno-pospeševalnega zavoda pa je organizirala tečaje z izpitnimi predavanji za rokodelske pomočnike. V gospodarskem življenju Maribora so bila konec junija definitivno izgrajena Mestna poslopja. V sezoni sadnega izvoza pa je težil producente zastoj sadnega izvoza in nizke cene, kar so pripisovali osrednji izvozni organizaciji »Prizadu«. To je težilo predvsem okoličane; v mestu pa je vihrala vse poletje tako zvana mesarska vojna; Mestno avtobusno podjetje je sklenilo reorganizirati promet z avtomobili in pri tem uvesti med drugim progo preko Glavnega trga v koroški del mesta; zaradi tega in iz higienskih razlogov je sklenila mestna občina, da se morajo s 25. junijem preseliti stojnice mesarjev, perutninarjev, sadjarjev in bolgarskih vrtnarjev v južno Strossmayerjevo ulico. S prizivom na kr. bansko upravo pa so mesarji uspeli in ostali do danes na južnem Glavnem trgu. V industriji je začela z delom M. Rosnerjeva tovarna sukna, na Pobrežju je bila dogotovljena K. Thomova tovarna svile, v Radvanju tovarna za umetno svilo Kavčič, Močivnik & Co., v obrat je prišla Kolmsteinova tovarna za usnje na Pobrežju, tovarno namiznih prtov, zastorov itd. Bachler & Co. na Tezdem je prevzela štora iz št. Vida nad Ljubljano, v teku pa so akcije za Remerjevo tovarno finega usnja v Studencih, E. Kleinove tovarne bandaž v Limbušu, H. Schenkove tkalnice na Pobrežju in tovarne za žensko obleko na Tezdem.

Osebnih izpremembe so se izvršile na državnem tožilstvu, katerega vodja je postal M. Zorjan. H. kr. banski upravi v Ljubljano premeščene L. Hacina je nadomestil kot predstojnik mestne policije S. Radošević. Na mesto v ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje odišlega primarija splošne bolnice I. Matka je pa stopil S. Lutman. Zanimanje Mariborčanov so vzbujali in vplivali po svojih oblekah na zunanost mariborskih ulic številni avstrijski emigranti, ki so pribežali v Jugoslavijo po julijskih dogodkih. Pristanek stratosferskih letalcev Cosynsa in Elsta v Ženavljah pa je ostal za Maribor brez vpliva.

Za vedno pa sta zapustila Maribor Rudolf Maister in p. P. Potočnik. R. Maister je umrl na počitnicah na Uncu 26. julija in doživel 28. julija v Mariboru pogreb, kakor še nobeden Mariborčan pred njim. Vojaskega vodje Maribora ob prevratnih dneh se spominja »Kronika« z dvema samostojnima prispevkoma. 20. junija pa je umrl o. P. Pavel Potočnik. Rojen 18. novembra 1880 pri Sv. Urbanu pri Ptujju je vstopil 4. oktobra 1901 k frančiškankom in študiral v Kamniku in v Ljubljani. Ordiniran 15. aprila 1905 je bil od 1907 učitelj na frančiškanski šoli v Novem mestu, 1920 v Nazarjih, odkoder je prišel v Maribor 1921, kjer je bil prvotno kurat v jetnišnici, nato pa katehet na krčevinski šoli. Ustanovil je katoliško mladino (Danico), prosvetne organizacije frančiškanske župnije v Krčevini, Košakih in Orešlju ter Zvezo prosvetnih organizacij za frančiškansko župnijo; od cerkvenih organizacij sta njegovo delo apostolstvo mož KA in Marijina družba za matere.

Od prirodnih pojavov omenjamo številne vodomece ob Dravi nad brvjo v Studence meseca julija in strelo, ki je treščila v obliki tako zvane ognjene krogle 11. junija v hišo Gozdna ulica št. 14.

Vremensko je bilo letošnje mariborsko poletje relativno hladno in mokro.

Aleksandrova cesta z bivšim drevoredom divjih kostanjev

(Z dovoljenjem založnice Zlate Brišnikove)